

Sygn. akt I CSK 58/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Fabryki Samochodów Osobowych S.A. w W.
przeciwko Markowi Z.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powodowej P. Spółki z o.o.
w likwidacji w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 listopada 2010 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 maja 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powód Fabryka Samochodów Osobowych S.A. wniósł o zasądzenie od Marka Z. kwoty 601.412,25 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. W sprawie została zgłoszona interwencja uboczna po stronie powodowej przez P spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w W.

Nakazem zapłaty z dnia 23 lutego 2006 r. wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo. Od nakazu zapłaty pozwany wniósł sprzeciw, w którym podniósł zarzut braku legitymacji czynnej powoda, jak również zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia. Wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2008 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 601.412,25 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2005 r. do dnia zapłaty. Ustalił, że w dniu 29 maja 2002 r. została zawarta pomiędzy Daewoo FSO Motor S.A., Markiem Z., prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Firma E. w C., zwanym dalej sprzedającym, oraz D. K. S.A., umowa sprzedaży nr 02/P201/5. Na jej podstawie sprzedawca (M. Z.) zobowiązał się dostarczać kupującemu (FSO) części samochodowe produkowane przez D. K. według asortymentu, ilości i sposobu dostaw określonego na warunkach umowy, a kupujący zobowiązał się do zapłaty ceny za zrealizowane dostawy. Sprzedaż miała odbywać się okresowo po każdorazowym wystosowaniu pisemnego zamówienia przez kupującego. Zamówienia w okresach miesięcznych, z prognozą na kolejne dwa miesiące, miały być składane bezpośrednio do spółki D.K. na co najmniej 14 dni przed terminem dostawy. Firma E. miała wystawiać fakturę VAT za zgodą kupującego bez konieczności jej akceptacji, a termin płatności za części odebrane wynosił 1 dzień przed ich dostarczeniem.

W dniu 10 października 2003 r. P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. przelewała na konto pozwanego kwotę 569.168,36 zł, wskazując w poleceniu przelewu, że płatność jest w imieniu Daewoo FSO Motor S.A. i dotyczy przedpłaty na miesiąc październik 2003 r. Pozwany, potwierdzając wpływ tej kwoty na jego konto, powiadomił powoda, że przeznacza tę kwotę na pokrycie jego należności wynikającej z faktury 00376 na kwotę 131.515,08 USD. Poinformował jednocześnie powoda, że nadpłata zostanie skompensowana dostawą towaru w dniu 14

października 2003 r. W odpowiedzi na to pismo, powód zawiadomił pozwanego o otwarciu w dniu 30 września 2003 r. postępowania układowego, wskazał stan swoich zobowiązań wobec pozwanego na kwotę 5.109,346,04 zł, zaproponował przeciwko zaliczeniu wpłaconej kwoty na poczet z wierzytelności pozwanego, wyjaśnił, że nie może dokonać kompensaty z wierzytelnością pozwanego, nabytą przez niego na podstawie umowy cesji, ponieważ należności te nie miały terminu wymagalności w dniu 29 września 2003 r. Powód zażądał realizacji dostawy towaru, na poczet której dokonał przedpłaty. Powód wystosował do pozwanego potwierdzenie salda na dzień 29 września 2003 r. w wysokości 5.109.346,04 zł, w której to kwocie została ujęta wartość faktury 00376. Pozwany potwierdził zgodność salda z zastrzeżeniem, że kwota 31.244 zł została rozliczona fakturami sprzedaży w miesiącu październiku 2003 r.

Sąd Okręgowy ustalił także, iż pomiędzy P. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i Daewoo FSO Motor S.A. w W. została zawarta umowa factoringu, na podstawie której dokonywano cesji wierzytelności przysługujących Daewoo FSO Motor S.A. w stosunku do jej dealerów z wyłączeniem dostawców części zamiennych. Spółka P. w § 2 pkt 5 umowy zobowiązała się każdorazowo na uprzednie pisemne żądanie Daewoo FSO Motor S.A. w miejsce uiszczenia kwoty określonej w § 2 ust. 3 (wynagrodzenia P.) do przejęcia części wskazanych przez DFM jej zobowiązań pieniężnych wobec stron trzecich, za zgodą takich stron, oraz do ich uiszczenia w terminie określonym przez DFM. W dniu 10 października 2003 r. strona powodowa zwróciła się z prośbą do Spółki P. o dokonanie w jej imieniu płatności wskazanych w tym piśmie. W zleceniu tym została wskazana m.in. firma strony pozwanej.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo podlegało uwzględnieniu na podstawie art. 535 k.c. oraz art. 481 k.c. (w zakresie żądania odsetek ustawowych).

W wykonaniu poleceń powoda, na podstawie umowy factoringowej, spółka P. dokonywała wpłat na rzecz pozwanego od października 2003 r. do stycznia 2004 r. Przelewy kierowane do firmy pozwanego zawierały adnotację „płatne w imieniu Daewoo FSO Motor”. Taką samą adnotację zawierał przelew wykonany w dniu 10 października 2003 r. z tym, że zawierał dopisek - przedpłata. Zgodnie z art. 451 k.c. dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego

rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. W przelewie kwoty 569.168,36 zł określono, że jest to przedpłata dotycząca miesiąca października. Przedpłaty były dokonywane na żądanie pozwanego pod rygorem wstrzymania dostaw. Skoro na żądanie pozwanego, strona powodowa dokonywała przedpłat na poczet realizacji jej zamówień, i w przelewach wpłata została określona jako właśnie przedpłata, pozwany nie mógł zaliczyć tej kwoty na poczet swoich wierzytelności wynikających z umowy cesji zawartej ze spółką D. z Luksemburga. Pozwany nie udowodnił, że wykonał zobowiązanie dostawy części zamiennych na kwotę określoną w przedpłacie.

Sąd Okręgowy uznał za niezasadny zarzut braku legitymacji czynnej powoda. Powód zawarł bowiem ze spółką P. w dniu 14 grudnia 2001 r. umowę factoringu. W zapisie tej umowy znajduje się postanowienie, że przelewy będą dokonywane na rzecz osób trzecich za ich zgodą. W wykonaniu poleceń powoda spółka P. dokonywała wpłat na rzecz pozwanego od października 2003 r. do stycznia 2004 r. Przyjmowanie tych wpłat i nie kwestionowanie przed procesem ich prawidłowości, należało uznać za domniemane wyrażenie zgody przez pozwanego na dokonywanie wpłat przez spółkę P. Przelewy dokonywane przez spółkę P. zawierały adnotację „płatne w imieniu Daewoo FSO Motor”. Za niezasadny uznał Sąd Okręgowy także podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 26 maja 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 5 sierpnia 2008 r.

Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, które przyjął za własne. Za niezasadne uznał zarzuty naruszenia prawa procesowego, w tym art. 479¹² § 1 k.p.c., który pozwany uzasadniał dopuszczeniem dowodu z umowy factoringu. W umowie factoringu, zawartej między powodem a interwenientem ubocznym występującym w sprawie, strony przewidziały tzw. świadczenie na rzecz osoby trzeciej. Na tej podstawie osoba trzecia uzyskuje tylko uprawnienie do odebrania świadczenia od dłużnika, a ten - spełniwszy świadczenie do jej rąk - zwalnia się ze zobowiązania względem wierzyciela. Spełnienie świadczenia na rzecz pozwanego przez spółkę P. w imieniu powoda było skuteczne. Sąd Apelacyjny wytknął, że Sąd Okręgowy błędnie zastosował art. 535 k.c., jako podstawę uwzględnienia żądania pozwu.

Z faktów przytoczonych przez powoda wynikało, że domaga się on zwrotu świadczenia nienależnie uiszczonego pozwanemu w wykonaniu umowy z dnia 29 maja 2003 r. Zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, gdyż pozwany nie dostarczył powodowi zamawianych części, za które powód dokonał przedpłaty w dniu 10 października 2003 r. Uzasadniało to zastosowanie art. 410 k.c.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł pozwany, który zaskarżył go w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 479¹² § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i oparcie rozstrzygnięcia na dowodach objętych prekluzją dowodową. Spóźnione wnioski dowodowe powoda powinny zostać oddalone, jako podlegające prekluzji wynikającej z przepisu art. 479¹² § 1 k.p.c., a powództwo powinno zostać oddalone wobec niewykazania przez powoda w pozwie jego legitymacji czynnej w sprawie. Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut związany jest z dopuszczeniem przez Sąd Okręgowy dowodu z dokumentu - umowy factoringowej z dnia 14 grudnia 2001 r. zawartej pomiędzy powodem i P. spółką z o.o. w W. Zgodnie z art. 479¹² § 1 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia pozwu, powód był obowiązany podać w pozwie wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaze, iż ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikała później. Wbrew stanowisku wyrażonemu w skardze kasacyjnej z art. 479¹² § 1 k.p.c., według treści obowiązującej w chwili otrzymania przez powoda odpisu sprzeciwu pozwanego od nakazu zapłaty (24 lipca 2006 r. - k. 172), nie wynikał żaden termin do powołania przez powoda nowych twierdzeń i faktów, jeżeli ich potrzeba pojawiła się później. Dopiero z dniem 20 marca 2007 r. znowelizowano treść art. 479¹² § 1 k.p.c. - ustawą z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 235, poz. 1699) - w ten sposób, że powód dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie

powinien powołać w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania.

Przepis zawarty w art. 479¹² § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim określa obowiązek powoda wskazania faktów i dowodów już w pozwie, jest adresowany do powoda. Przepis ten wskazuje również skutek zaniechania tego obowiązku polegający na utracie przez powoda prawa powoływania nowych faktów lub dowodów w toku postępowania. W tym zakresie przepis ten jest adresowany także do sądu. Konsekwencją bowiem naruszenia przez powoda obowiązku wynikającego z art. 479¹² § 1 k.p.c., tj. zgłoszenia z opóźnieniem nowych faktów i dowodów, jest konieczność pominięcia przez sąd w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia sprekludowanego faktu, a wcześniej, na etapie poprzedzającym wydanie orzeczenia, pominięcia przeprowadzenia sprekludowanego dowodu. Wbrew stanowisku zajętemu przez Sąd Apelacyjny możliwe jest podniesienie zarzutu naruszenia art. 479¹² § 1 k.p.c. w razie naruszenie przez sąd obowiązków wynikających z omawianego przepisu.

Art. 479¹² § 1 k.p.c. nie zawiera bezwzględnego zakazu zgłoszenia przez powoda faktów i dowodów nie powołanych przez niego w pozwie. Możliwe jest to m.in. wówczas, gdy potrzeba ich powołania wynikła później. Ocena sądu, że zachodzą przesłanki określone w wymienionym wyżej przepisie do dopuszczenia dowodu nie powołanego przez powoda w pozwie, znajduje swój wyraz w postanowieniu dowodowym, dopuszczającym dowód nie zgłoszony w pozwie, lecz później. Taka decyzja procesowa sądu nie oznacza, że dowód ten jest przeprowadzany z urzędu. Dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu dotyczy bowiem tylko dowodu, którego żadna ze stron nie zgłosiła albo dowodu zgłoszonego przez jedną ze stron postępowania, ale z przekroczeniem terminu prekluzyjnego do jego zgłoszenia przy jednoczesnym braku okoliczności uzasadniających jego zgłoszenie przez stronę w późniejszym terminie. Ani z postanowienia dowodowego, ani z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego, nie wynika, aby dowód z umowy factoringowej, z którego dopuszczeniem pozwany wiąże zarzut naruszenia art. 479¹² § 1 k.p.c., został przeprowadzony przez Sąd pierwszej instancji z urzędu. Wręcz przeciwnie w uzasadnieniu wyroku, Sąd Okręgowy stwierdził, że

przeprowadzenie tego dowodu, nie zgłoszonego przez powoda w pozwie, było uzasadnione tym, że potrzeba przeprowadzenia tego dowodu wynikała dopiero z zarzutu braku legitymacji czynnej powoda podniesionego przez pozwanego w sprzeciwie od nakazu zapłaty. Taka argumentacja świadczy o tym, że Sąd Okręgowy przyjął, że zachodziła przesłanka określona w art. 479¹² § 1 k.p.c. usprawiedliwiająca powołanie przez powoda nowego dowodu, nie zgłoszonego w pozwie. Ze względu na taką argumentację Sądu pierwszej instancji postanowienia dowodowego bezprzedmiotowa była ocena Sądu Apelacyjnego podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 479¹² § 1 k.p.c. poprzez uznanie, że jest on nieuzasadniony dlatego, że dowód z umowy factoringowej został przeprowadzony z urzędu, co nie mogło skutkować możliwością podniesienia skutecznego zarzutu naruszenia art. 479¹² § 1 k.p.c., lecz najwyżej zarzutu naruszenia prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku przestrzegania zasady równego traktowania stron (art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji). Trafne są natomiast pozostałe argumenty Sądu Apelacyjnego, a mianowicie, że art. 479¹² § 1 k.p.c. nie może być interpelowany w ten sposób, aby nakazywał on powodowi przedstawianie wszelkich możliwych faktów i dowodów na wypadek podniesienia jakichkolwiek zarzutów pozwanego nawet tych, których podniesienie nie uzasadniały relacje stron poprzedzające zainicjowanie sporu sądowego. Zasadnie przyjął Sąd Apelacyjny, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że w sprawie obowiązkiem powoda było wskazanie w pozwie okoliczności i dowodów dotyczących stosunku prawnego, z którego powód wywodził swoje roszczenie, a więc faktu zawarcia umowy sprzedaży z dnia 29 maja 2002 r., dokonania zapłaty dochodzonej pozwem kwoty na rzecz pozwanego tytułem realizacji obowiązku wynikającego z tej umowy oraz braku realizacji obowiązku umownego (dostawy towarów) przez pozwanego. Powód w pozwie podał te fakty i dowody uzasadniające jego roszczenie. Z uzasadnienia pozwu wynika także okoliczność, z którą związany był podniesiony przez pozwanego w sprzeciwie od nakazu zapłaty zarzut braku legitymacji czynnej powoda, że zapłaty na rzecz pozwanego kwoty, której zwrotu dochodził powód, dokonała w imieniu powoda P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. Okoliczności tej pozwany przed wszczęciem procesu nie kwestionował, co wynika

także z dokumentów załączonych do pozwu, w szczególności z korespondencji prowadzonej między stronami, z której wynikało, że pozwany przyznawał nie tylko fakt otrzymania tej kwoty, ale również to, że kwotę tę zarachowywał na poczet rozliczeń dokonywanych między nim i powodem. Ze względu na powyższe okoliczności prawidłowe było stanowisko Sądu Apelacyjnego, że potrzeba powołania nowego dowodu w postaci dokumentu - umowy factoringowej - pojawiła się dopiero w związku z zarzutem podniesionym przez pozwanego braku legitymacji czynnej powoda. Przy ocenie, dokonywanej na podstawie art. 479¹² § 1 k.p.c., czy potrzeba powołania określonego dowodu przez powoda powstała dopiero po wniesieniu pozwu istotną okolicznością jest to czy fakt, który jest przedmiotem nowego, pominiętego w pozwie dowodu, był między stronami sporny przed wszczęciem postępowania sądowego i stanowił element sporu, który spowodował wniesienie pozwu. Nie było tak w przypadku sporu sądowego zainicjowanego przez powoda, który nie został wywołany tym, że pozwany kwestionował fakt dokonania wpłaty kwoty 569.168,36 zł przez P. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. w imieniu i na rzecz powoda, lecz został spowodowany tym, że powód kwestionował skuteczność potrącenia przez pozwanego z uiszczonej przez P. kwoty wierzytelności, którą pozwany nabył w drodze cesji w stosunku do powoda. Sama czynność pozwanego polegająca na złożeniu oświadczenia o potrąceniu nabytej przez pozwanego wierzytelności wobec powoda z kwoty, którą otrzymał pozwany od spółki P. tytułem przedpłaty na poczet umowy sprzedaży, zawiera w sobie przyznanie, że kwota ta została zarachowana przez pozwanego jako wpłata dokonana przez powoda. Mogło to mieć miejsce jedynie przy akceptacji przez pozwanego faktu, że spółka P. działała w imieniu i na rzecz powoda.

Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut procesowy nie mógł być uwzględniony także dlatego, że pozwany utracił prawo do podnoszenia w apelacji, a w konsekwencji także w postępowaniu kasacyjnym, zarzutu naruszenia art. 479¹² § 1 k.p.c. na skutek dopuszczenia przez Sąd pierwszej instancji dowodu z umowy factoringowej. Ewentualne uchybienie procesowe Sądu Okręgowego poprzez bezzasadne dopuszczenie dowodu, który uległ sprekludowaniu, przybrało postać postanowienia dowodowego. W takim przypadku obowiązkiem pozwanego, było

zgłoszenie do protokołu, zgodnie z art. 162 k.p.c., zastrzeżenia o uchybieniu przez Sąd Okręgowy przepisom postępowania, pod rygorem utraty prawa powoływania się w dalszym postępowaniu na to uchybienie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005 r., III CZP 55/2005, OSNC z 2006 r. Nr 9, poz. 144, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2010 r., III CSK 248/2009, Lex Polonica nr 2262879). Zastrzeżenie powinno obejmować zarzut prowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność, która uległa sprekludowaniu, jak również dopuszczenia spóźnionego dowodu. Dowód z umowy factoringowej został dopuszczony przez Sąd Okręgowy postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 7 listopada 2006 r. (k. 229). Pozwany, mimo obecności na rozprawie jego pełnomocnika, nie zgłosił do protokołu zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. na postanowienie dowodowe. W konsekwencji pozwany utracił możliwość podniesienia skutecznego zarzutu naruszenia art. 479¹² § 1 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym, co oznacza że zarzut ten nie powinien być w ogóle przedmiotem merytorycznej oceny Sądu drugiej instancji. Nawet więc błędna ocena Sądu drugiej instancji, co bezzasadności tego zarzutu - co w sprawie nie miało miejsca - nie mogła mieć wpływu na wynik sprawy przed tym Sądem.

Uwzględniając powyższe skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.